

Sorsok az I. világháború idején

1968 őszén Farkas Márton (Marci bá') magához hívta Farkas Lajos nevű unokáját, mondván:

- Figyelj ide, fiam. A tata érzi, hogy nem sokáig fog élni. (1968 tele el is vitte magával.) Nagy titkot bízok rád: itt van ez a csomag. És átnyújtott egy összekötözött, szürke, régi gyapjufuszeklit.

- Kőfaragó inas voltam 1914-ben, amikor megkaptam a behívót az osztrák-magyar hadseregbe. Rövid tüzérségi kiképzés után a szerb frontra kerültem. Fiatalok, életerősek, vidámak, boldogok voltunk. Naphosszat katonadalokat énekeltünk. Az első nap szép volt, harcra buzdító beszédekkel hallgattunk és igazi, finom katonababot ebédeltünk, s akkor, mint derült égből a mennykő, becsapódott egy gránát. Akkor ébredtünk rá, hogy hol is vagyunk.

Nemsokára egy éjszakai támadásban hadifogságba kerültem. Egy szerb katona jómagamat és még ötünket egy fogolytáborba kellett, hogy kísérjen. Az úton tüzérségi tűz alá kerültünk és meghúzódtunk egy dombocská mögött. Ekkor éles süvítés, majd durranás hallatszott. Becsapódott egy gránát és föld temetett be bennünket. Két társam és én megúsztuk könnyebb földhalommal, és sikerült kievickélnünk. A két társam azonnal futásnak eredt az ismeretlenbe. Én ott maradtam és emberszeretetből kikapartam a szerb katonát a föld alól. Az, miután letisztogatta a földet magáról, a zsebéből előkotorászott egy kis csomagot, ami egy öreg, szürke gyapjufuszekliba volt belecsavarva, és azt nekem adta. A csomagban egy pravoszláv rézkereszt volt, amit hálája jeléül adott, amiért megmentettem az életét.

A fogságom ideje alatt, később ismét találkoztam vele, amikor már jobban megértettük egymást. Elmondta, hogy pap, aki járt a Szentföldön és a kereszt a Szent Sír közeléből származó, megszentelt rézlemezből készült, és védőereje van.

Engem mindenesetre megvédett a bajtól, sőt fogságom alatt megismerkedtem egy gyönyörű padéi asszonnyal, aki a te nagyanyád. Annyira lenyűgözött, hogy többet soha vissza sem tértem Budapestre. Szép, kiegyensúlyozott, békés életet éltünk.

Hálát adtam az Istennek, mert úgy éreztem, mindig velem volt.

A katona jövendölése szerint a keresztet 2012-ig vissza kell juttatni a Szentföldre. Mivel te vagy a második fiam második gyermeke, így neked kell a keresztet visszaszármaztatni, vagy egy hívő szerb családnak átadni.

Farkas Lajos nagyapja szerencsés megmenekülését és boldog, sikeres életét a keresztnek tulajdonította. Ezért a keresztre egy megfeszített Krisztus-alakot készíttetett.

Amikor Farkas Lajos 1968-ban megkapta a csomagot, először este, villanyfénynél nézte meg, és amint a kezében tartotta a keresztet, erős melegséget, mi több: forróságot érzett. A keresztet visszahelyezte a zokniba, és elrejtette a padláson, mert nem volt szabad, hogy bárki is lássa, vagy tudjon róla.

Már maga is megfélelkezett a keresztől, és csak véletlenül bukkant rá ismét a régi holmik között. Ekkor jutott eszébe, mit is ígért a nagyapjának.

Farkas Lajos állítja: nagyon sok bajtól megóvta a kereszt, túlélte egy autóbalesetet, egy robbantást a katonaságnál. A hetedik osztálytól sikeressé vált a tanulmányi előmenetelei során...

2012 előtt eljuttatta a keresztet egy pravoszláv családnak, mivel személyesen nem tudta a Szentföldre visszaszármaztatni. Ma is érzi a kereszt hiányát.

Gyurkovics János nagyapám az I. világháborúból jött haza Baranyába, Csúzára. A háborúban aknazsilánkokat kapott és kórházban ápolták. Majdnem felépülten hazafelé jövet szerb katonák-

kal utazott a vonaton. A vonatból való kiszálláskor az egyik katona visszavágta az ajtót nagyapámra. Leesett a vonat mellé, felszakadtak, kiújultak a sebei. Mire a magyarok rátaláltak, már elvérzett.

Csúzán a templomdomb kőkerítésén van felüggesztve két kőtábla, melyekbe az I. világháborúban elesett magyar katonák nevei vannak bevésvé. Az egyikén Gyurkovics János neve is szerepel.

Dédöreganyám Kishegyesen élt. A helybeliek jelentették, hogy jönnek a csetnikek, meneküljön, aki tud. Ő azt mondta, hogy neki nincs miért menekülnie, meg már öreg is. (Elmúlt 80 éves.)

A csetnikek bejöttek, elfogták és faggatták, hogy hova menekültek a fiatalok. Nem vallott, mert talán nem is tudta. Orrát, fülét, ujjait leszabdalták és szabad tűzön sütögették.

Bálint Kálmán szobafestő, apám anyai nagybátyja, nekem nagybácsim. Taskentban volt orosz hadifogságban. Jómagam a '60-as években voltam középiskolás Újvidéken és a házukban családjuknál laktam. A családtagok mondták, hogy az öreg kém volt. Miután a Szovjetunióból hazajutott, itthon is börtönbe vetették. Még házkutatást is rendeztek nála, de nem tudtak semmit rábizonyítani.

Írtak róla újságcikket a következő címmel: Bálint Kálmán háromszor körüljárta a Földet létrán. (Természetesen számítási alapja volt a cikknek: hány éven át és napi hány órát dolgozott mint szobafestő.)

Kedvenc rigmusa volt: „Holláreszkum Ferkó, neked a bor nem jó!” - De Neked jó, ugye?— mondta rá a felesége. Ilyenkor lehetett tudni, hogy megint felhajtott a garatra.

Végül torokrák vitte el.

Feleségem, Farkas Mária egészségügyi nővér családfája:

Unokatestvére, Losonc Péter az elbeszélő.

Anyai nagyapja, Nagy József 1899-ben született. Az olaszországi Doberdónál teljesített katonai szolgálatot. A háború végén, 1918 után, épségben hazatért Oromra.

Losonc Péternek, szintén Péter nevű apai nagyapja és testvérei Oromról:

1. Losonc Ferenc szül. 1882-ben. Orosz fogságba került. Egy orosz katona kérte a karóráját. Mivel nem értette, vagy nem adta oda, az orosz szuronnal azon nyomban leszúrta. (Ezt egy kanizsai ember mesélte, aki hazakerült a fogságból.)

2. Losonc János szül.1886-ban.--Elvesztett a háborúban.

3. Losonc Péter szül.1888-ban./Farkas Mária nagyapja. /Nyugat-Szerbiában, a ceri csatában megsebesült. /Golyótól megsérült, ill. elvesztette félszemét./1914 augusztusa/

4. Losonc Dezső szül.1900-ban. Apja Losonc Szilveszter több lánccs földet adott el azért, hogy ne vigyék el őt is katonának.

Dezső később áttelepült Magyarországra, Mezőszilasra. Ott dolgozott mint gyógyszerész. Elmenésekor azt a nótát húzta a zenészekkel, hogy Megállj, megállj te kutya Szerbia...

Losonc Péter horvát-bunyevác feleségének, Vitának a nagyapja Ivković Ivandekić Luka volt, aki 1914-ben eltűnt. A háborúba való induláskor Franjo fiának azt mondta: Zbogom, budi dobar, sine. (Isten veled, légy jó, fiam.)

Losonc Ferenc anyai ági dédunokája, Gulyás Ferenc az adatközlő. Az ő emlékezete szerint:

- Apai nagyapját, Gulyás Jánost Oromról, a Csongrád megyei lovasezredbe sorozták be, Temes megyébe, Lugosra. A román betöréskor elesett.

- Apja, szintén János, elment a fia sírját megkeresni a '30-as években, de nem találta meg.

- Testvére, Gulyás Szilveszter a háborúban elveszett.

- Gulyás János anyai nagyapjának testvérébátyja, Borsos István Erdélyben, Sepsiszentgyörgyön volt katona, és ott esett el.

Gulyás Jánosnak a kanizsai temetőben állítottak fakesztet, amelyre az adatait bevésték.

Ez csupán egy szerteágazó család tragikus története – egy a sok közül.